

Załącznik do Uchwały Nr 81/2024
Rady Miejskiej w Przemyślu
z dnia 22 marca 2024 r.

PROGRAM WSPIERANIA RODZINY I ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ W PRZEMYŚLU

NA LATA 2024 – 2026

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Przemyślu
Przemyśl 2024 rok

SPIS TREŚCI:

1. WSTĘP.....	3
2. ZADANIA SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W ZAKRESIE WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ.....	5
2.1. Organizacja wsparcia rodziny na terenie miasta Przemysła.....	5
2.2. Zadania gminy w zakresie wspierania rodziny.....	6
2.3. Zadania powiatu w zakresie systemu pieczy zastępczej.....	7
3. DIAGNOZA SPOŁECZNA.	8
3.1. Diagnoza aktualnej sytuacji rodzin korzystających z pomocy społecznej.....	10
3.1.1. Asystenci rodziny.....	13
3.1.2. Rodziny wspierające.....	14
3.1.3. Poradnictwo specjalistyczne.....	15
3.1.4. Rozwój i funkcjonowanie środowiskowych form wsparcia dziennego.....	15
3.2. Rodzinna piecza zastępcza.....	17
3.3. Instytucjonalna piecza zastępcza.....	19
3.4. Usamodzielnieni wychowankowie rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej...22	
4. ANALIZA SWOT W OBSZARZE WSPARCIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ.....	23
5. PREZENTACJA PROGRAMU WSPIERANIA RODZINY I ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ.....	26
5.1. Cel główny Programu.....	26
5.2. Cele szczegółowe Programu.....	26
5.3. Limit rodzin zastępczych zawodowych.....	31
5.4. Źródła finansowania realizacji Programu.....	31
5.5. Adresaci Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej w Przemysłu na lata 2024-2026.....	31
6. MONITORING I OCENA EFEKTÓW.....	32
7. PODSUMOWANIE.....	33

1. Wstęp

Zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3 – letnich gminnych programów wspierania rodziny. Natomiast, zgodnie z art. 180 pkt 1 w/w ustawy do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3 – letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej. Programy te mają na celu zapewnienie każdemu dziecku prawa do trwałego i stabilnego rodzinnego środowiska wychowawczego. Równoległa realizacja obydwu programów ma na celu w kilkuletniej perspektywie ograniczenie umieszczania dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych na rzecz rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, co w rezultacie doprowadzi do ograniczenia występowania zjawiska sieroctwa społecznego.

Według obowiązującego stanu prawnego, system pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom, w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Art. 2 ust. 3 w/w ustawy mówi: „Jednostkami organizacyjnymi wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej są jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego wykonujące zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, placówki wsparcia dziennego, organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, placówki opiekuńczo – wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo – terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne, ośrodki adopcyjne oraz podmioty, którym zlecono realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej”.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, obowiązek zapewnienia dzieciom pieczy zastępczej należy do zadań własnych powiatu, w szczególności są to: organizowanie opieki i wychowania w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz placówkach opiekuńczo – wychowawczych; przyznawanie świadczeń na pokrycie kosztów utrzymania umieszczonych w nich dzieci, przyznawanie wynagrodzeń rodzinom zastępczym zawodowym oraz prowadzącym rodzinny dom dziecka – świadczeń na utrzymanie lokalu mieszkalnego, na pokrycie kosztów związanych z remontem, udzielanie tym rodzinom dni wolnych od sprawowania opieki nad dzieckiem, w związku z wypoczynkiem. Ponadto, rodzinom zastępczym i prowadzącemu rodzinny dom dziecka można przyznać świadczenia na: pokrycie niezbędnych wydatków związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka oraz wystąpieniem zdarzeń losowych. Do zadań własnych powiatu

należy również przyznawanie pomocy na usamodzielnienie i zagospodarowanie oraz na kontynuowanie nauki pełnoletnim wychowankom opuszczającym rodziny zastępcze oraz placówki opiekuńczo – wychowawcze.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wyraźnie podzieliła kompetencje pomiędzy samorząd gminny i powiatowy. Praca z rodziną biologiczną należy do zadań gmin, a pieczę zastępczą organizuje powiat. Jako gmina miejska i jednocześnie miasto na prawach powiatu, Przemyśl jest zobowiązany wykonywać zadania związane z opieką nad dzieckiem i rodziną całościowo. Aby lokalny system wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych przynosił pożądane efekty, należy położyć szczególny nacisk na profilaktykę w wymiarze całościowym oraz na pracę z rodziną biologiczną. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej ma być ostatecznością, po wykorzystaniu przez gminę wszystkich możliwych form wsparcia rodziny naturalnej.

Organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej w Przemyślu jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. W celu usprawnienia realizacji zadań nałożonych przez w/w ustawę oraz pozyskania środków w ramach różnych konkursów, należało przystąpić do opracowania, a następnie realizacji kolejnego Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej dla miasta Przemyśl na lata 2024 – 2026. W programie tym wskazano na: konieczność podjęcia działań profilaktycznych, wspomagających i wspierających rodzinę biologiczną dziecka, rozwijających i wspierających pieczę zastępczą szczególnie rodzinną oraz usamodzielniających się wychowanków tej pieczy, a także utrzymujących właściwy poziom świadczonych usług w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej funkcjonującej na terenie miasta Przemyśla.

Podstawa prawna programu:

Działania w zakresie wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej, w tym zadania zapisane w niniejszym programie, podejmowane są i realizowane w oparciu o art. 176 i art. 180 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

2. Zadania samorządu terytorialnego w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Zadania związane z organizacją systemu pomocy dziecku i rodzinie reguluje ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przypisując poszczególnym szczeblom samorządu terytorialnego szereg zadań własnych lub zleconych z zakresu administracji rządowej. Część z nich ma charakter obligatoryjny, a część fakultatywny. Ponadto, przewiduje możliwość zlecenia przez samorządy realizacji określonych zadań organizacjom pozarządowym prowadzącym działalność w zakresie wspierania rodziny, pieczy zastępczej lub pomocy społecznej oraz osobom prawnym i jednostkom organizacyjnym działającym na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancji wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej lub pomocy społecznej.

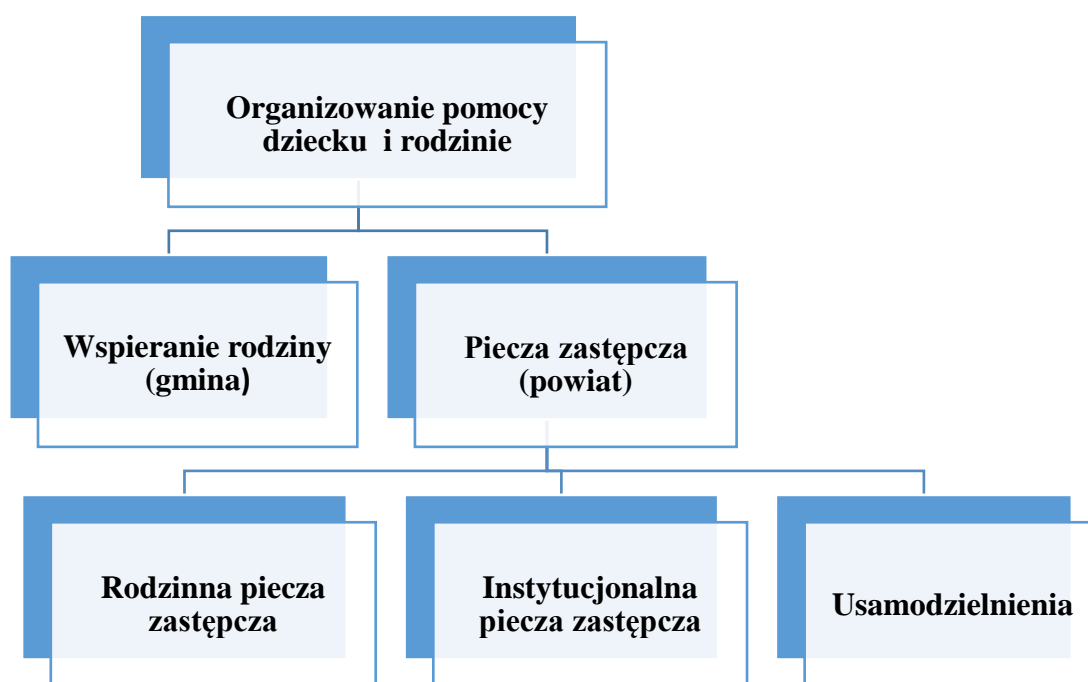
2.1. Organizacja wsparcia rodziny na terenie miasta Przemyśla.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadza podział kompetencji dotyczących pieczy zastępczej między poszczególne szczeble samorządu terytorialnego. Największa część zadań przypadła w udziale samorządowi szczebla powiatowego, przy czym zarówno samorząd gminy jak i województwa oraz administracja rządowa pełnią w tym zakresie istotną rolę pozwalającą na sprawne funkcjonowanie systemu. Upraszczając i uogólniając podział kompetencji między poszczególne szczeble samorządu terytorialnego można stwierdzić, że gminie przypadły w udziale kwestie działań profilaktycznych oraz pracy z rodziną, samorządowi powiatowemu powierzono tematykę związaną z rodzinną pieczą zastępczą, instytucjonalną pieczą zastępczą oraz usamodzielnieniami. Samorząd województwa jest natomiast odpowiedzialny za realizację zadań obligatoryjnych tj.: ośrodek adopcyjny i fakultatywne: regionalną placówkę opiekuńczo terapeutyczną oraz interwencyjny ośrodek preadopcyjny.

Podział kompetencji w zakresie organizacji wsparcia rodziny i pieczy zastępczej pomiędzy samorządami.

Samorząd gminy	Samorząd powiatowy	Samorząd województwa
<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie rodziny: <ul style="list-style-type: none"> • praca z rodziną • pomoc w opiece i wychowywaniu dzieci 	<ul style="list-style-type: none"> • Pieczą zastępczą <ul style="list-style-type: none"> • rodzinna pieczę zastępcza • instytucjonalna pieczę zastępcza • usamodzielnienia wychowanków 	<ul style="list-style-type: none"> • Pieczą zastępczą instytucjonalną • Adopcje • Regionalne placówki Opiekuńczo-Terapeutyczne • Interwencyjne Ośrodki Preadopcyjne

Schemat organizacji systemu pomocy dziecku i rodzinie w mieście Przemyśl.

2.2. Zadania gminy w zakresie wspierania rodziny.

Samorząd gminy
Zadania własne
Opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny, <ul style="list-style-type: none"> • tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny, • tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji

opiekuńczo-wychowawczych przez: - zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa, - organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających, - prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci.

- finansowanie: - podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny, - kosztów związanych z udzielaniem pomocy ponoszonych przez rodziny wspierające,
- współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym,
- sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie.
- prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

Zadania zlecone

- wykonywanie zadań wynikających z rządowych programów z zakresu wspierania rodziny oraz zadań zleconych z zakresu administracji rządowej zgodnie z wytycznymi przekazanymi przez wojewodę.

2.3. Zadania powiatu w zakresie systemu pieczy zastępczej.

Samorząd powiatowy

Zadania własne

- opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych,
- zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
- organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia,
- tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych,
- prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym,
- organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu

dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;

- organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania: - grup wsparcia, - specjalistycznego poradnictwa,
- wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej,
- zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich,
- prowadzenie rejestru danych o osobach zakwalifikowanych do pełnienia lub pełniących pieczę zastępczą,
- kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka,
- finansowanie: - świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu, - pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, - szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących 7-rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego,
- sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie,
- przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji o powstaniu zaległości z tytułu nieponoszenia opłat za pobyt dziecka w pieczy zastępczej.

Zadania zlecone

- realizacja zadań wynikających z rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- finansowanie pobytu w pieczy zastępczej cudzoziemców z uregulowaną sytuacją prawną w zakresie ich pobytu w Polsce.

3. Diagnoza społeczna.

Przemyśl jest miastem z liczbą mieszkańców wynoszącą 56 802, z czego 53,2% stanowią kobiety, a 46,8% mężczyźni. W latach 2002-2022 liczba mieszkańców zmalała o 16,2%. Średni wiek mieszkańców wynosi 44,6 lat i jest większy od średniego wieku mieszkańców województwa podkarpackiego oraz nieznacznie większy od średniego wieku mieszkańców całej Polski. Prognozowana liczba mieszkańców Przemyśla w 2050 roku wynosi

42 690, z czego 22 394 to kobiety, a 20 296 mężczyźni. Mieszkańcy Przemyśla zawarli w 2022 roku 200 małżeństw, co odpowiada 3,5 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa podkarpackiego oraz znacznie mniej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,5 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie więcej od wartości dla województwa podkarpackiego oraz nieznacznie mniej od wartości dla kraju. 30,6% mieszkańców Przemyśla jest stanu wolnego, 50,2% żyje w małżeństwie, 9,7% mieszkańców jest po rozwodzie, a 8,7% to wdowy/wdowcy. Przemyśl ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -374. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -6,54 na 1000 mieszkańców Przemyśla. W 2022 roku zarejestrowano 324 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 719 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla Przemyśla -395. W tym samym roku 23 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 16 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 7. 57,3% mieszkańców Przemyśla jest w wieku produkcyjnym, 15,8% w wieku przedprodukcyjnym, a 26,9% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

Według stanu na 31.12.2022r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Przemyślu zarejestrowanych było 5571 bezrobotnych tj. o 233 osoby więcej niż w miesiącu poprzednim. W porównaniu do analogicznego okresu roku ubiegłego liczba bezrobotnych jest mniejsza o 1341 osoby tj. 24,07%. Ilość bezrobotnych zamieszkałych w Przemyślu w końcu grudnia 2022r. wynosiła 2487 osób (tj. 44,64% ogółu bezrobotnych) i w porównaniu do miesiąca poprzedniego była większa o 51 osób, a ilość bezrobotnych zamieszkałych w powiecie ziemskim jest większa o 597 osób i na koniec grudnia 2022 r. wynosiła 3.084 osób (tj. 55,36% ogółu bezrobotnych).

Wybrane dane statystyczne dotyczące miasta Przemyśla w latach 2020-2022.

WYBRANE DANE STATYSTYCZNE	2020	2021	2022
Ludność	59 779	58 408	56 802
Ludność w % ogółu ludności w wieku:			
przedprodukcyjnym	8 974,72	9 862	8 214
produkcyjnym	32 547,55	36 519	37 236
poprodukcyjnym	15 279,74	14 870	15 239
Przyrost naturalny na 1000 ludności	- 0,94	- 2,25	-
Dochody ogółem budżetu miasta na 1 mieszkańca w zł	7 400	8 200	8 700
Wydatki ogółem budżetu miasta na 1 mieszkańca w zł	7 000	7 800	8 800
Edukacja			
Liczba dzieci w przedszkolach	2157	2158	2 292
Liczba uczniów w szkołach podstawowych	4922	4863	4 798
Liczba uczniów w szkołach branżowych	693	594	608
Liczba uczniów w liceach ogólnokształcących	2629	2579	2842
Pracujący na 1000 ludności	282	293	322

Stopa bezrobocia rejestrowanego w %	11,4	11	9,4
-------------------------------------	------	----	-----

3.1. Diagnoza aktualnej sytuacji rodzin korzystających z pomocy społecznej.

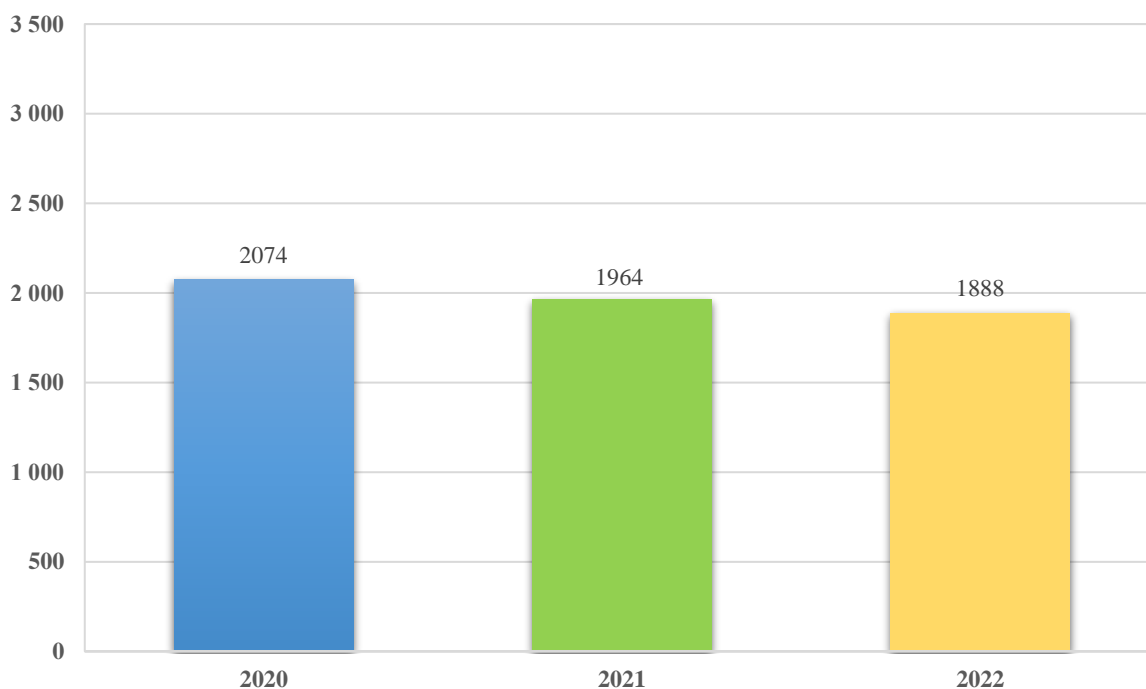
Ogólna charakterystyka osób objętych pomocą społeczną w mieście Przemyślu, pokazuje, że powody wskazywane przez korzystających z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Przemyślu przy ubieganiu się o wsparcie w ramach pomocy społecznej, to przede wszystkim ubóstwo i bezrobocie. Inne motywy, istotne w skali ogółu mieszkańców objętych wsparciem Ośrodka, to długotrwała choroba i niepełnosprawność oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. Poniżej przedstawiono powody ubiegania się o pomoc społeczną w latach od 2020 do 2022. Należy nadmienić, iż podstawową przyczyną ubiegania się o pomoc społeczną jest bezrobocie.

Liczba rodzin korzystających ze wsparcia MOPS w Przemyślu w latach 2020-2022 ze względu na powody przyznawania pomocy społecznej.

Lp.	Rodzaj sytuacji życiowej	Liczba rodzin w 2020 r	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin w 2021 r	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin w 2022 r	Liczba osób w rodzinie
1.	Ubóstwo	787	1 671	711	1 497	658	1 325
2.	Sieroctwo	4	16	2	10	1	3
3.	Bezdomność	38	38	34	34	46	46
4.	Ochrona macierzyństwa	253	1134	223	1 022	219	1 012
5.	Bezrobocie	1 063	2 982	1 021	2 837	939	2 600
6.	Niepełnosprawność	689	1 339	644	1 195	629	1 182
7.	Długotrwała choroba	695	1 311	657	1 165	643	1 125
8.	Bezradność socjalna i ekonomiczna w tym :	213	613	192	563	193	592
	-rodziny niepełne	138	391	126	363	128	375
	-rodziny wielodzietne	22	128	21	120	22	129
9.	Alkoholizm	74	132	65	110	73	135
10.	Narkomania	7	10	5	5	7	8
11.	Trudności po zwolnieniu z zakładu karnego	9	15	10	21	7	18

Pomoc i wsparcie w Gminie Miejskiej Przemyśl z pomocy społecznej w 2022 roku uzyskało 3 994 osoby, co stanowiło 7,03% wszystkich mieszkańców gminy. W 2022 roku w stosunku do 2021 roku, łączna liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia zmniejszyła się o 288 osób. Natomiast liczba rodzin, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego o 101 rodzin. W Przemyślu najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin, a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną, wskazanymi przez ośrodki pomocy społecznej w 2022 roku było kolejno: bezrobocie, ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, potrzeba ochrony macierzyństwa. Poniżej prezentujemy w formie graficznej i tabelarycznej szczegółowe dane dotyczące: liczby rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej ze szczególnym uwzględnieniem struktury rodzin oraz powodów korzystania z pomocy.

Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w m.Przemyślu w latach 2020-2022.

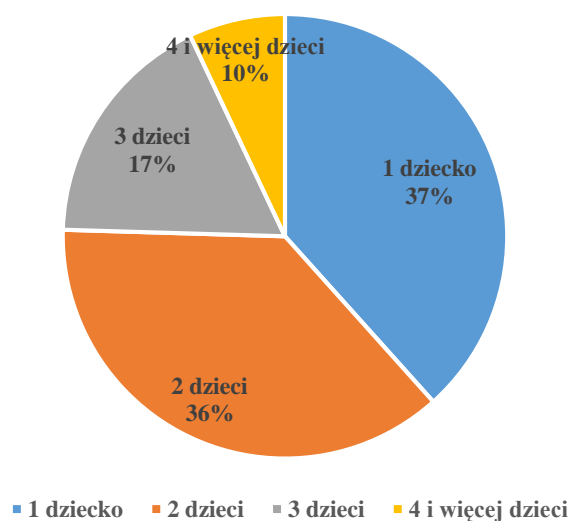
Praca z rodzinami naturalnymi prowadzona jest przez pracowników Działu Pomocy Środowiskowej oraz Działu Wspierania Rodziny i Pieczy Zastępczej – Zespół do Spraw Rodzinnej Pieczy Zastępczej. Liczbę rodzin korzystających z wsparcia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Przemyślu, z uwzględnieniem sytuacji życiowej oraz typów rodzin przedstawiają tabele poniżej.

Typy rodzin objętych pomocą finansową łącznie z pracą socjalną w latach 2020- 2022r.

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba rodzin w 2020 roku	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin w 2021 roku	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin w 2022 roku	Liczba osób w rodzinie
1.	Rodziny ogółem w tym : - rodziny objęte tylko pracą socjalną w tym o liczbie osób :	2 074	5028	1 964	4 680	1 888	4 421
	1	147	433	144	398	169	427
	2	880	880	853	853	866	866
	3	372	744	374	748	325	650
	4	283	849	253	759	248	744
	5	306	1 224	255	1 020	239	956
	6	127	635	133	665	119	595
	6 i więcej	106	696	96	635	91	610
2.	Rodziny z dziećmi w tym o liczbie dzieci :	836	3 286	771	3 054	725	2 883
	1	317	904	288	819	252	716
	2	314	1 248	278	1 094	274	1 048
	3	138	683	129	636	118	583
	4	42	258	50	303	55	329
	5	14	104	15	112	17	126
	6	11	89	10	78	7	58
	7 i więcej	0	0	1	12	2	23
3.	Rodziny niepełne	283	883	258	827	258	843
4.	Rodziny emerytów	454	776	463	781	444	720
	w tym:						
	jednoosobowe	277	277	286	286	274	274

W 2022 roku 1 888 rodzin objętych zostało pomocą finansową i pracą socjalną w tym wyłącznie pracą socjalną 169 rodzin. W ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy rodziny z dziećmi stanowiły 38,4%. Do głównych powodów przyznania pomocy społecznej wśród przemyskich rodzin należą m.in. ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba. Ważnym powodem przyznania pomocy społecznej, z punktu widzenia kondycji przemyskich rodzin, jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. W ubiegłym roku z tego tytułu udzielono pomocy ponad 193 rodzinom. Rodzin z dziećmi, które korzystały w roku 2022 ze wsparcia MOPS było w sumie 725. Z czego 36% stanowiły rodziny niepełne z dziećmi, 16% rodziny wielodzietne, a 48% inne rodziny z dziećmi. Wśród rodzin objętych wsparciem dużą grupę stanowiły rodziny emerytów – co stanowi 24 % wszystkich rodzin korzystających z pomocy. Były to głównie osoby starsze, samotne, często z orzeczeniem o niepełnosprawności, wymagające wsparcia w postaci usług opiekuńczych.

Struktura rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną w Przemyslu w roku 2022

3.1.1. Asystent rodziny

Jednym z rozwiązań w systemie pomocy społecznej jest możliwość zatrudnienia asystenta rodziny do pracy na rzecz rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej. Rola asystenta rodziny polega na całościowym wspieraniu rodziny wychowującej dzieci zagrożone wykluczeniem społecznym, poprzez zmianę stosunku osób w rodzinie do własnej sprawności, podniesienie ich samooceny, wzbudzenie wiary we własne siły, a także pomoc w wykonywaniu najprostszych czynności, składający się na proces prowadzenia gospodarstwa domowego. Działania asystenta rodziny mają wspomagać rozwój kompetencji wszystkich członków rodziny tj. rodziców, dzieci, czemu służy indywidualne podejście do rodziny i jej problemów. W tym miejscu należy jednoznacznie powiedzieć, że asystent rodziny nie przejmuje działań za rodzinę, jedynie wspieranie jej w wykonywaniu określonych obowiązków jak i również w podjętych działaniach, pokazuje jakie efekty przyniesie ich praca oraz ukierunkowuje te działania w taki sposób, aby przyniosły one zamierzone efekty. Do zadań asystenta rodziny należy m.in. opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną, udzielanie rodzinom pomocy w poprawie ich sytuacji życiowej oraz w rozwiązywaniu problemów: socjalnych, psychologicznych, wychowawczych. Szczegółowy obszar działań asystenta rodziny określony jest w art. 15 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Asystent rodziny, na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, realizowanej od 1 stycznia 2012 roku, prowadzi działania skierowane do rodzin przeżywających trudności w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Od 1 stycznia 2017 roku, z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, poszerzył się obszar działań asystenta rodziny poprzez przypisanie mu funkcji koordynatora kompleksowego wsparcia (poradnictwa) dla kobiet w ciąży i ich rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej, kobiet w sytuacji niepowodzeń położniczych oraz wsparcia rodzin dzieci, u których zdiagnozowano „ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę

zagrożającą ich życiu, która powstała w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu”. Ponadto, do działań asystenta należy współpraca z innymi służbami z różnych systemów, w tym z podmiotami udzielającymi świadczeń zdrowotnych, pracującymi na rzecz kobiety w ciąży i jej rodziny.

Liczba asystentów i rodzin współpracujących z asystentem w latach 2020-2022

Rok	Liczba asystentów	Liczba rodzin	Liczba dzieci w rodzinach
2020	5	91	216
2021	5	86	165
2022	5	91	178

Zatrudnienie asystentów rodziny nie jest konieczne w przypadku każdej rodziny, która przeżywa trudności. To pracownik socjalny ocenia sytuację rodziny i podejmuje decyzję, czy jej problemy wymagają zastosowania dodatkowego narzędzia pracy socjalnej, jakim jest indywidualna, intensywna praca rodziny z asystentem. Nie można, zatem wykluczyć, że dla części rodzin wystarczająca będzie pomoc materialna lub praca socjalna prowadzona przez pracownika socjalnego zgodnie z ustawą o pomocy społecznej.

3.1.2. Rodziny wspierające.

Rodziny wspierające mają wspomagać rodziny przeżywające trudności w opiece i wychowywaniu dzieci, pomagać im w prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz w kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych. Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka. Rodzinę wspierającą ustanawia wójt, po uzyskaniu pozytywnej opinii kierownika ośrodka pomocy społecznej. Z rodziną wspierającą wójt właściwy na miejsce zamieszkania rodziny wspierającej zawiera umowę, która określa zasady zwrotu kosztów związanych z udzielaniem pomocy. Rodziny wspierające powinny się wykazać odpowiednim zasobem umiejętności i pozytywnego doświadczenia życiowego. Swoją funkcję rodziny wspierające pełnią we współpracy z asystentem rodziny.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Przemyślu aktywnie poszukuje rodzin wspierających poprzez wyszukiwanie tych rodzin wśród rodzin z bliskiego otoczenia klientów tutaj. Ośrodka. Dodatkowo prowadzona jest akcja informacyjna przez stronę internetową ośrodka, urzędu miejskiego oraz przez parafie. Jednak pomimo podejmowanych różnych działań nie udało się pozyskać kandydatów do pełnienia takiej funkcji. Rodziny, z którymi przeprowadzono rozmowy na ten temat argumentowały, że nie chcą formalizowania swojej pomocy. Są zainteresowane pomaganiem i wspieraniem dzieci z rodzin dysfunkcyjnych we własnym otoczeniu ale w sposób nieujęty w żadne umowy czy ramy.

3.1.3. Poradnictwo specjalistyczne.

Rodziny mające problemy opiekuńczo-wychowawcze mają możliwość skorzystania z konsultacji w Ośrodku Wsparcia Socjalnego. Ośrodek Wsparcia Socjalnego (OWS) obejmuje wielopłaszczyznową, bezpłatną pomocą osoby i rodzin w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, bezrobocia, problemów natury psychologicznej lub innych dysfunkcji powodujących nieprawidłowe funkcjonowanie w środowisku. OWS współpracuje na zasadzie partnerstwa z organizacjami działającymi na rzecz pomocy człowiekowi. Konsultacji udzielają: psycholog i mediator rodzinny.

Liczba osób objętych konsultacjami w OWS w latach 2020 - 2022.

Specjalista	Liczba osób korzystających z konsultacji w OWS w 2020 r.	Liczba osób korzystających z konsultacji w OWS w 2021 r.	Liczba osób korzystających z konsultacji w OWS w 2022 r.
Psycholog	36	62	94
Mediator rodzinny	37	34	45
Ogółem	73	96	139

Niezbędne jest pozyskanie środków finansowych na rozwój poradnictwa w OWS.

3.1.4. Rozwój i funkcjonowanie środowiskowych form wsparcia dziennego.

Rodziny wychowujące dzieci w wieku szkolnym, a zwłaszcza rodziny, które mają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, wymagają pomocy w zakresie organizowania dzieciom czasu wolnego, pokonywania trudności szkolnych, zaburzeń zachowania itp. W związku z tym istotne jest funkcjonowanie oraz rozwój różnorodnych środowiskowych form dziennej opieki nad dziećmi i młodzieżą w wieku szkolnym.

Dzieci z rodzin przeżywających trudności mogą skorzystać z opieki placówek dziennego wsparcia. Na terenie Przemysła działa 5 świetlic środowiskowych, w których wsparcie znajduje około 170 dzieci i młodzieży.

Świetlice środowiskowe i placówki wsparcia dziennego działające na terenie Miasta Przemysła w roku 2022.

Nazwa placówki	Liczba uczestników
Świetlica Środowiskowa „Nadzieja” ul. Mickiewicza 50, 37-700 Przemysł Organ prowadzący: Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. NMP Nieustającej Pomocy w Przemysłu przy ul. Zielińskiego 23	16
Świetlica profilaktyczno-wychowawcza „Oratorium” ul. Basztowa 15 w Przemysłu. Organ prowadzący: Zgromadzenie Sióstr Św. Michała Archanioła z siedzibą w Miejscu Piastowym ul. Ks. Br. Markiewicza 22, 38-430 Miejsce Piastowe	50
Świetlica socjoterapeutyczna „Perspektywa” przy ul. Piotra Skargi 6 Organ prowadzący: Caritas Archidiecezji Przemyskiej - Przemysł, ul. Kapitulna 1	24
Świetlica Towarzystwa Przyjaciół Dzieci „Przystań” przy ul. Opalińskiego 11a, 37-700 Przemysł Organ prowadzący: Towarzystwo Przyjaciół Dzieci- Zarząd Oddziału Okręgowego w Przemysłu, ul. Moniuszki 2/26	45
Świetlica w Domu Ukraińskim Organ prowadzący: Związek Ukraińców w Polsce Ul. Kościuszki 5, 37-700 Przemysł	35

Powrót do środowiska rodzinnego dzieci z pieczy zastępczej.

Jednym z priorytetowych zadań jest powrót dzieci z zastępczych form opieki do środowisk rodzinnych. W tym celu prowadzona jest praca socjalna z rodzicami naturalnymi dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. Praca ta polega na ścisłej współpracy pracownika z rodziną w celu poprawienia sytuacji materialnej i bytowej rodziny oraz ubiegania się o powrót dziecka do domu rodzinnego. Każdego roku kilkoro dzieci opuszcza zastępcze formy opieki i powraca do środowisk rodzinnych. Zdarza się jednak również, iż dzieci trafiają z rodzinnej pieczy zastępczej do placówek, w tym coraz częściej do placówek typu resocjalizacyjnego. Jest to spowodowane niewydolnością wychowawczą tych rodzin oraz niewystarczającym ich wsparciem ze strony specjalistów.

Pobyt dziecka w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej z założenia ma charakter tymczasowy do momentu odzyskania funkcji opiekuńczych przez rodziców lub do czasu usamodzielnienia. W ramach pracy socjalnej prowadzona jest praca z rodzicami biologicznymi w zakresie: utrzymywania stałych kontaktów z dziećmi umieszczonymi poza rodziną, możliwości wyjścia z trudnej sytuacji życiowej, podjęcia leczenia odwykowego, rejestracji w Powiatowym Urzędzie Pracy i zwiększenia aktywności w poszukiwaniu pracy, pomocy w załatwianiu spraw urzędowych itp.

U wielu rodzin objętych pracą socjalną lub nadzorem kuratora występują liczne problemy w opiece nad dziećmi: zaniedbywanie nauki polegające przede wszystkim na nie realizowaniu obowiązku szkolnego, zagrożenie demoralizacją, niska samoocena, złe warunki socjalno – bytowe, uzależnienie od alkoholu rodziców. Brak odpowiedniego, specjalistycznego wsparcia dla tych rodzin powoduje potencjalne zagrożenie związane z koniecznością umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej.

Dla części dzieci wychowujących się w rodzinach niewydolnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych musiała zostać zapewniona opieka w pieczy zastępczej.

Liczba takich dzieci objętych pieczą zastępczą w latach 2020-2022 r.

Rok	Liczba dzieci
2020	159
2021	145
2022	138

3.2. Rodzinna piecza zastępcza.

Rodzinna piecza zastępcza jest formą opieki nad dzieckiem o charakterze czasowym. W sytuacji, kiedy dziecko nie może wychowywać się w swojej rodzinie biologicznej, zapewnia się mu opiekę w rodzinie zastępczej: spokrewnionej, niezawodowej, zawodowej lub w rodzinnym domu dziecka.

Dziecko może pozostawać w rodzinie zastępczej do osiągnięcia pełnoletności, a w przypadku podjęcia dalszego kształcenia – nie dłużej niż do 25 r. ż., lub do czasu zmiany sytuacji prawnej dziecka. W przypadku przywrócenia lub pozbawienia władzy rodzicielskiej rodziców biologicznych, może ustać potrzeba sprawowania dalszej pieczy zastępczej, co powoduje powrót dziecka do środowiska rodzinnego lub umieszczenie go w rodzinie adopcyjnej. Kandydaci na rodziny zastępcze muszą posiadać świadomość czasowości opieki

nad dzieckiem, brać pod uwagę i akceptować możliwość powrotu dziecka do rodziny biologicznej czy też przysposobienia. W przypadku niemożności wypełniania przez rodziców biologicznych funkcji opiekuńczo-wychowawczych, są oni pozbawieni władzy rodzicielskiej bądź władza ta zostaje im ograniczona lub zawieszona.

Głównym zadaniem rodziny zastępczej, nad wypełnieniem, którego czuwa koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, jest zapewnienie właściwych warunków do rozwoju dziecka pozbawionego możliwości wychowywania się w rodzinie biologicznej.

Rodzicielstwo zastępcze w mieście Przemyśl przedstawia się następująco:

Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie miasta Przemyśla oraz umieszczonych w nich dzieci w latach 2020 – 2022

Wyszczególnienie rodzin zastępczych	2020	2021	2022
Spokrewnione rodziny zastępcze	61	64	50
Dzieci w spokrewnionych rodzinach zastępczych	71	74	57
Niezawodowe rodziny zastępcze	20	20	17
Dzieci w niezawodowych rodzinach zastępczych	21	21	17
Zawodowe rodziny zastępcze (w tym pełniących funkcję pogotowia rodzinnego)	5	5	4
Dzieci w zawodowych rodzinach zastępczych	8	11	7
Ogółem rodziny zastępcze	86	89	71
Ogółem dzieci w rodzinach zastępczych	100	106	81

Liczba dzieci z terenu miasta Przemyśla umieszczone w rodzinach zastępczych funkcjonujących na terenie innych powiatów w latach 2020 – 2022.

Rok	Liczba dzieci	Liczba rodzin zastępczych
2020	26	22
2021	23	16
2022	25	21

Jak wynika z przedstawionych tabel – liczba rodzin zastępczych oraz dzieci w nich umieszczonych w dalszym ciągu jest duża. Wynika to m.in. z tego, że rodziny biologiczne nie potrafią wywiązywać się należycie ze swojej funkcji i zapewnić dziecku odpowiednich warunków do rozwoju oraz nałogów, nad którymi nie umieją zapanować,

dlatego w takich sytuacjach konieczne staje się umieszczenie dziecka w innym środowisku wychowawczym. Rodziny zastępcze spokrewnione stanowią większość ogólnej liczby rodzin zastępczych.

Sąd, wydając postanowienie dot. umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej, w pierwszej kolejności kieruje się związkiem emocjonalnym dziecka z najbliższą rodziną. Ponadto, stały wzrost liczby dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych wynika również z faktu, iż ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nakłada ograniczenia dot. umieszczania dzieci poniżej 10 roku życia w placówkach opiekuńczo - wychowawczych, aby miały one większą szansę na wzrastanie w zastępczym środowisku rodzinnym, a nie instytucjonalnym.

Ustanowiona przez sąd rodzina zastępcza zostaje objęta wsparciem Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej – dla miasta Przemyśla jest to Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Przemyślu. Poza pomocą finansową na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dzieci, rodzina zastępcza może liczyć na pomoc w innych formach, chociażby poprzez wsparcie koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej czy też poradnictwo specjalistyczne (konsultacje psychologiczne, mediacje).

Świadczenia wypłacane rodzinom zastępczym (w zł.) w latach 2020 – 2022.

Rok	Świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka	Dodatek z tytułu zwiększonych kosztów związanych z utrzymaniem dziecka z niepełnosprawnością	Jednorazowe świadczenie na pokrycie kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka do rodziny	Dodatek wychowawczy (500+)	Dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka	Okresowa pomoc losowa
2020	968 100,08	42 882,23	9 250,00	386 532,67	1 100,00	0,00
2021	886 785,67	43 510,76	8 250,00	350 464,02	2 250,00	1 500,00
2022	962 656,30	41 427,19	16 500,00	ZUS	2 800,00	3 144,00

3.3. Instytucjonalna piecza zastępcza.

Obok rodzinnej pieczy zastępczej ustawa przewiduje instytucjonalną pieczę zastępczą, która jest sprawowana w formie:

- 1) placówki opiekuńczo – wychowawczej typu:
 - a) socjalizacyjnego,
 - b) interwencyjnego,
 - c) specjalistyczno – terapeutycznego,
 - d) rodzinnego;
- 2) regionalnej placówki opiekuńczo – terapeutycznej;
- 3) interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

Skierowanie dziecka do placówki opiekuńczo - wychowawczej może nastąpić po wyczerpaniu wszystkich możliwości udzielenia pomocy w rodzinie naturalnej lub w rodzinie zastępczej. Pobyt powinien mieć charakter przejściowy, przyjęcie dziecka do placówki następuje na podstawie orzeczenia sądu, na wniosek rodziców lub na wniosek samego dziecka.

Na terenie miasta Przemyśla funkcjonuje 5 całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych:

- 1) **Dom dla Dzieci „Maciek” w Przemyślu** przy ul. Jasińskiego 1 (placówka publiczna łącząca typy: interwencyjny, socjalizacyjny i specjalistyczno - terapeutyczny), posiada 14 miejsc statutowych.
- 2) **Dom dla Dzieci „Małgosia” w Przemyślu** przy ul. Jasińskiego 1C (placówka publiczna łącząca typy: interwencyjny, socjalizacyjny i specjalistyczno - terapeutyczny), posiada 14 miejsc statutowych.
- 3) **Dom dla Dzieci „Jaś” w Przemyślu** przy ul. Jasińskiego 1A (placówka publiczna łącząca typy: interwencyjny, socjalizacyjny i specjalistyczno - terapeutyczny), posiada 14 miejsc statutowych.
- 4) **Dom dla Dzieci „Nasza Chata” w Przemyślu** przy ul. Rosłońskiego 36, adres biura – Siemiradzkiego 6A (placówka niepubliczna typu socjalizacyjnego), posiada 13 miejsc statutowych.
- 5) **Dom dla Dzieci „Nasza Chata” w Ostrowie**, Ostrów 674, adres biura – Siemiradzkiego 6A (placówka niepubliczna typu socjalizacyjnego), posiada 13 miejsc statutowych.

Przedstawiona poniżej tabela obrazuje liczbę dzieci umieszczonych w placówkach na terenie miasta Przemyśla w latach 2020 – 2022.

Liczba dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych na terenie miasta Przemyśla w latach 2020 – 2022.

Nazwa placówki	2020	2021	2022
Dom dla Dzieci „Maciek”	15	14	16
Dom dla Dzieci „Małgosia”	17	17	16
Dom dla Dzieci „Jaś”	11	9	8
Dom dla Dzieci „Nasza Chata” w Przemyślu	12	12	12
Dom dla Dzieci „Nasza Chata” w Ostrowie	12	12	13
Ogółem	67	64	65

Istotnym faktem jest również to, iż na przestrzeni kilku lat utrzymuje się wysoki koszt utrzymania dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych.

Jest to związane z dochodzeniem przez placówki do standardów, polegającym w głównej mierze na zmniejszeniu liczby wychowanków. W/w koszty przedstawia poniższa tabela.

Wysokość miesięcznych kosztów utrzymania w latach 2020-2022.

Nazwa placówki	Miesięczny koszt utrzymania dziecka		
	2020	2021	2022
Dom dla Dzieci „Maciek” w Przemyślu	4 534,50 zł	4 504,66 zł	4 753,15 zł
Dom dla Dzieci „Małgosia” w Przemyślu	4 534,50 zł	4 504,66 zł	4 753,15 zł
Dom dla Dzieci „Jaś” w Przemyślu	4 534,50 zł	4 504,66 zł	4 753,15 zł
Dom dla Dzieci „Nasza Chata” w Przemyślu	5 154,46 zł	5 258,30 zł	5 619,75 zł
Dom dla Dzieci „Nasza Chata” w Ostrowie	5 154,46 zł	5 258,30 zł	5 619,75 zł

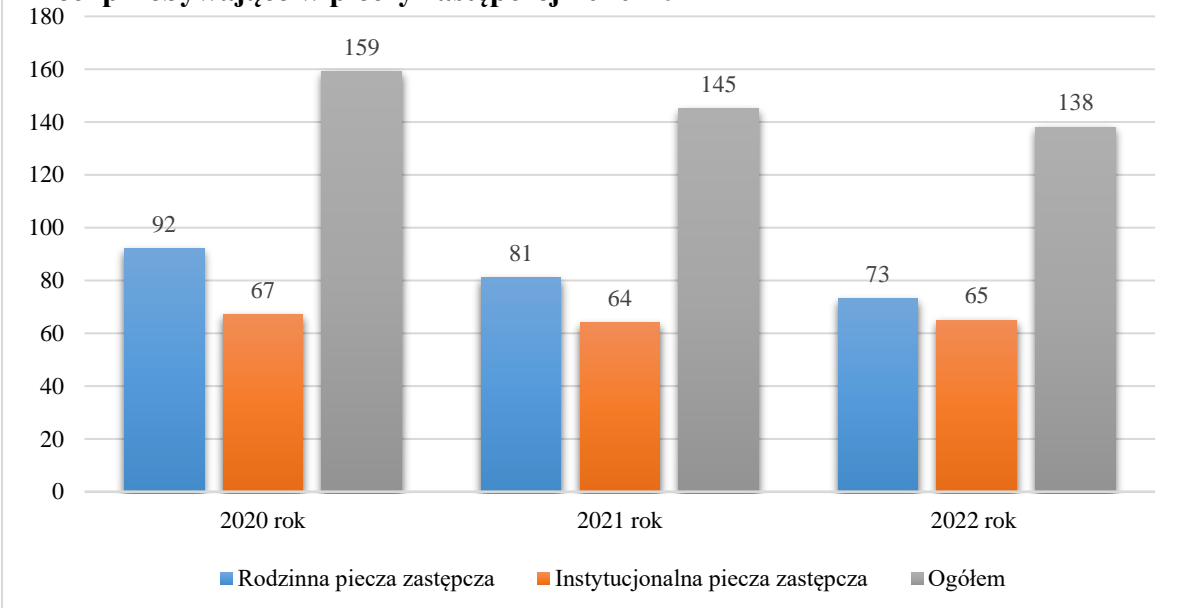
Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, dokonano wiele zmian w instytucjonalnej pieczy zastępczej. W związku z wytyczonymi, systemowymi rozwiązaniami związanymi z opieką nad dziećmi w polityce prorodzinnej, zakłada się całkowite odejście od instytucjonalnych form pomocy na rzecz form rodzinnych. Wiąże się to z nałożeniem przez ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej obowiązku, z jednej strony ochrony zwłaszcza małych dzieci do 10 roku życia, które nie mogą być umieszczane w placówce opiekuńczo - wychowawczej, z drugiej zaś strony ograniczenie liczby przebywających w niej dzieci do 14.

Więcej dzieci umieszczonych jest w rodzinach zastępczych, w stosunku do dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Należy stale dążyć do zapewniania jak największej liczbie dzieci rodzinnej formy opieki zastępczej.

Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej w latach 2020 – 2022.

Rok	2020	2021	2022
Rodzinna piecza zastępcza	92	81	73
Instytucjonalna piecza zastępcza	67	64	65
Ogółem	159	145	138

Dzieci przebywające w pieczy zastępczej 2020-2022

3.4. Usamodzielnieni wychowankowie rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Osoba, która osiągnęła pełnoletniość w rodzinie zastępczej oraz osoba pełnoletnia opuszczająca placówkę opiekuńczo-wychowawczą, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy zostaje objęta pomocą mającą na celu jej życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem. Warunkiem do uzyskania pomocy jest zobowiązanie się osoby usamodzielnianej do realizacji opracowanego, wspólnie z opiekunem usamodzielnienia, indywidualnego planu usamodzielnienia.

Usamodzielnieni wychowankowie pieczy zastępczej mogą korzystać z:

- 1) pomocy na usamodzielnienie;
- 2) pomocy na kontynuowanie nauki;
- 3) pomocy na zagospodarowanie;
- 4) pomocy w uzyskaniu:
 - a) odpowiednich warunków mieszkaniowych;
 - b) zatrudnienia.

Pomoc finansowa dla usamodzielnianych wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2020-2022.

Rok	2020	2021	2022
Liczba osób po rodzinach zastępczych - pomoc na usamodzielnienie	6	8	13
Wyplacona kwota	27758,00 zł	40764,00 zł	61 964,00 zł

Liczba osób po rodzinach zastępczych -pomoc na zagospodarowanie	2	7	9
Wyplacona kwota	6 308,00 zł	13 206,00 zł	17 471,00 zł
Liczba osób po rodzinach zastępczych - pomoc na kontynuowanie nauki	28	21	16
Wyplacona kwota	129 758,28 zł	96 771,40 zł	66 543,06 zł
Liczba osób po placówkach - pomoc na usamodzielnienie	2	4	4
Wyplacona kwota	13 878,00 zł	23 212,00 zł	30 594,00 zł
Liczba osób po placówkach - pomoc na zagospodarowanie	3	5	1
Wyplacona kwota	4 731,00 zł	8 849,00 zł	1 782,00 zł
Liczba osób po placówkach - pomoc na kontynuowanie nauki	9	16	15
Wyplacona kwota	39 712,44 zł	70 056,67 zł	77 146,98 zł

Pomoc dla opuszczających pieczę zastępczą związana jest z faktem rozpoczęcia dorosłego życia, służy integracji ze środowiskiem. Osoby te najczęściej nie mogą liczyć na żadną pomoc ze strony swojej rodziny naturalnej, rolę tę pełni opiekun usamodzielnienia. Opiekun wspólnie z osobą usamodzielnianą opracowuje program usamodzielnienia, który powinien uwzględniać wszystkie kierunki aktywności życiowej i stanowi kontrakt w sprawie udzielanej pomocy pieniężnej i życiowej.

Znacząca część działań podejmowanych przez pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej skierowana jest na motywowanie usamodzielnionych wychowanków pieczy zastępczej do jak najdłuższego kontynuowania nauki (szkoły policealne, studia) oraz zdobywania dodatkowych kwalifikacji i kursów zawodowych, aby mogli odpowiednio przygotować się (m.in. zawodowo) do samodzielnego życia.

MOPS wspiera młodzież opuszczającą rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo - wychowawcze w podejmowaniu właściwych decyzji życiowych, monitoruje postępy w nauce i zachęca do podnoszenia kwalifikacji.

4. Analiza SWOT w obszarze wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> wykwalifikowana i doświadczona kadra instytucji wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, 	<ul style="list-style-type: none"> niewystarczający dostęp do zintegrowanej, specjalistycznej pomocy dla rodzin brak rodzin wspierających

<ul style="list-style-type: none"> • współpraca pomiędzy instytucjami na rzecz dziecka i rodziny, • różnorodna oferta placówek wsparcia dziennego, skierowana do dzieci i młodzieży, • zmniejszanie zjawiska bezrobocia, • poprawa kondycji materialnej rodzin • zmniejszenie liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej, • możliwość pozyskania środków Unijnych na realizację polityki prorodzinnej, • prorodzinna polityka państwa, • potencjał organizacji pozarządowych działających w imieniu i na rzecz rodziny. • współpraca instytucji działających na rzecz rodziny np. Zespół Interdyscyplinarny i grupy robocze ds. przeciwdziałania przemocy domowej, • działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, • ustawiczne kształcenie kadry pomocy społecznej w zakresie umiejętności działania na rzecz rodziny i osób, • wspieranie rodzin przez asystenta rodziny. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak rodzin pomocowych • niewystarczająca liczba zawodowych rodzin zastępczych, w tym specjalistycznych • brak systemowego wsparcia, w tym brak mieszkań dla usamodzielnianych wychowanków • niewystarczająca ilość środków publicznych w stosunku do potrzeb na realizację ustawowych zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, • niedostateczna koordynacja w przedsięwzięciach podejmowanych przez poszczególne instytucje pomocy • niekorzystne wskaźniki demograficzne • niski poziom wynagrodzenia kadry wspierania rodziny i instytucji pieczy. • niewystarczająca ilość superwizji dla kadry pomocy społecznej • mała świadomość i wiedza społeczna na temat wspierania rodziny i pieczy zastępczej, • niewielka liczba rodzin zastępczych zawodowych, szczególnie rodzin zawodowych specjalistycznych • brak pozytywnego promowania rodzinnej pieczy zastępczej, • słabe przygotowanie rodziców do pełnienia swoich ról, • niewystarczające zaangażowanie w zakresie organizacji grup wsparcia w środowiskach lokalnych, • niska świadomość w wypełnianiu ról opiekuńczo - wychowawczych, • niechęć do udziału w zajęciach edukacyjnych, grupach wsparcia i innych inicjatywach integracyjnych podnoszących kompetencje społeczne, • niski poziom aktywności klientów pomocy społecznej w zakresie wykorzystania własnych zasobów i możliwości w przewycięzaniu sytuacji kryzysowych,
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • możliwość pozyskania środków unijnych, • możliwość pozyskiwania środków finansowych w ramach ogłaszanych konkursów, • promowanie rodzinnej pieczy zastępczej w środowiskach lokalnych, • wykorzystywanie potencjału i zasobów 	<ul style="list-style-type: none"> • pogłębiająca się niekorzystna sytuacja demograficzna, • spadek liczby zawieranych małżeństw. • brak wzrostu wskaźników dzietności, • występowanie zjawiska osłabienia autorytetu rodziny i więzi międzypokoleniowych,

<p>organizacji pozarządowych,</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaangażowanie lokalnych mediów do promowania rodziny oraz działań inicjatyw podejmowanych przez instytucje i organizacje w obszarze wsparcia dziecka i rodziny, • większe bezpieczeństwo i stabilizacja socjalne i ekonomiczne rodzin, • upowszechnianie przez samorząd mechanizmów wspomagających rodziny wielodzietne np. karta dużej rodziny, • współpraca rodzin dysfunkcyjnych z asystentem rodziny. 	<ul style="list-style-type: none"> • osłabienie więzi rodzinnych na skutek migracji zarobkowych, • uzależnienie świadczeniobiorców pomocy społecznej od otrzymywanej pomocy, finansowej i duża liczba osób długotrwale z niej korzystających, • brak aktywności własnej klientów pomocy społecznej do poprawy swojej sytuacji życiowej, • występowanie zjawisk patologicznych, taki jak agresja, przemoc w rodzinie, wandalizm, uzależnienia od alkoholu i innych środków uzależniających, • osłabianie się funkcji opiekuńczej rodziny, • występowanie zjawiska przrzucania odpowiedzialności za wychowanie dzieci na inne podmioty i instytucje, • brak zainteresowania rodziców problemami dziecka i formą spędzania przez nie wolnego czasu, • brak umiejętności szukania pomocy w sytuacjach kryzysowych i ryzykownych, • niskie kompetencje wychowawcze rodziców, • malejąca liczba kandydatów na rodziców zastępczych, • niewystarczające wsparcie usamodzielniających się wychowanków w procesie usamodzielnienia, • niewystarczające środki finansowe na zatrudnienie pracowników w sektorze pomocy społecznej w stosunku do potrzeb, • programy medialne wykorzystujące sytuacje kryzysowe w rodzinie, które prowadzą do zmniejszenia zaufania społecznego do instytucji pomocowych, • niewielka aktywność w zakresie organizowania i prowadzenia grup samopomocowych, • brak motywacji do zaangażowania się pracowników systemu wsparcia i pieczy zastępczej, • wypalenie zawodowe kadry instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej, • skomplikowane i niespójne przepisy prawa, biurokratyzacja, • cedowanie coraz większej liczby zadań na samorządy gminne bez zabezpieczenia odpowiedniego finansowania kosztów ich realizacji, • brak możliwości zaspokojenia uzasadnionych potrzeb w zakresie mieszkań socjalnych oraz budownictwa komunalnego.
--	---

5. Prezentacja programu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej – plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej i ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

5.1. Cel główny Programu.

Tworzenie warunków sprzyjających wspieraniu rodziny oraz rozwojowi rodzinnej pieczy zastępczej na terenie miasta Przemyśla.

5.2. Cele szczegółowe Programu.

5.2.1. Wspieranie rodziny w wychowywaniu dziecka oraz w wypełnianiu jej funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Lp.	Działanie	Realizatorzy	Czas realizacji	Wskaźniki realizacji celu
1.	Zapewnienie opieki asystenta rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze	MOPS	2024-2026	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta
2.	Monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy asystenta	MOPS	2024-2026	Liczba rodzin objętych monitoringiem
3.	Tworzenie warunków i organizowanie szkoleń dla rodzin wspierających (w razie stwierdzenia potrzeb)	MOPS	2024-2026	Liczba rodzin wspierających
4.	Organizowanie specjalistycznego wsparcia dla rodzin w kryzysie	MOPS	2024-2026	Liczba porad Liczba osób które skorzystały z porad
5.	Umożliwienie podnoszenia kwalifikacji kadrze pracującej na rzecz wspierania rodziny i systemu pieczy w zakresie umiejętności działania na rzecz rodziny i osób,	MOPS	2024-2026	Liczba szkoleń

5.2.2. Zapewnienie rodzinom zagrożonym umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej pomocy w przewyżnianiu problemów opiekuńczo – wychowawczych.

Lp.	Działanie	Realizatorzy	Czas realizacji	Wskaźniki realizacji celu
1.	Analiza sytuacji rodzin, których dzieci zagrożone są umieszczeniem w pieczy zastępczej.	MOPS Partnerzy: · szkoły	2024-2026	Liczba rodzin zagrożonych umieszczeniem dzieci w pieczy

		<ul style="list-style-type: none"> · placówki służby zdrowia · poradnia psychologiczno-pedagogiczna · kuratorzy sądowi 		zastępczej
2.	Prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka w rodzinie zagrożonej kryzysem.	<p>MOPS</p> <p>Partnerzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> · szkoły · placówki służby zdrowia · poradnia psychologiczno-pedagogiczna · kuratorzy sądowi 	2024-2026	Liczba rodzin objętych monitoringiem
3.	Zapewnienie dostępności do konsultacji i poradnictwa specjalistycznego (w tym pomoc psychologiczna, prawna i socjalna)	<p>MOPS</p> <p>Partnerzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> · szkoły · poradnia psychologiczno-pedagogiczna 	2024-2026	<p>Liczba udzielonych porad</p> <p>Liczba osób, które skorzystały ze specjalistycznego poradnictwa</p>
4.	Zapewnienie miejsc w placówkach wsparcia dziennego	UM	2024-2026	Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego
5.	Organizacja wypoczynku dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych	<p>UM</p> <p>Partnerzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> · organizacje pozarządowe 	2024-2026	Liczba dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, które skorzystały z wypoczynku
6.	Organizowanie grup wsparcia dla rodzin niewydolnych wychowawczo, w szczególności rodzin wieloproblemowych	<p>MOPS Partnerzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> · organizacje pozarządowe · poradnia psychologiczno-pedagogiczna 	2024-2026	Liczba grup wsparcia

5.2.3. Zapewnienie bezpieczeństwa dziecku i rodzinie.

Lp.	Działanie	Realizatorzy	Czas realizacji	Wskaźniki realizacji celu
1.	Udzielania pomocy finansowej i rzeczowej rodzinom zagrożonych kryzysem lub przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze	MOPS	2024-2026	Liczba rodzin którym udzielono pomocy finansowej Liczba rodzin którym udzielono rzeczowej
2.	Monitoring sytuacji dzieci i rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej	MOPS Partnerzy: · Szkoły · służba zdrowia · poradnia psychologiczno-pedagogiczna	2024-2026	Liczba rodzin objętych monitoringiem
3.	Zapewnienie bezpieczeństwa i pomocy osobom doznającym przemocy	MOPS Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej Partnerzy: · Szkoły · służba zdrowia · poradnia psychologiczno-pedagogiczna	2024-2026	Liczba rodzin doświadczających przemocy objętych wsparciem MOPS
4.	Organizacja wypoczynku dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych	UM Organizacje pozarządowe	2024-2026	Liczba dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, które skorzystały z wypoczynku

5.2.4. Tworzenie warunków do powstawania i prawidłowego funkcjonowania systemu pieczy zastępczej w szczególności jej rodzinnych form.

Lp.	Działanie	Realizatorzy	Czas realizacji	Wskaźniki realizacji celu
1.	Pozyskiwanie i szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze	MOPS	2024-2026	Liczba przeszkolonych kandydatów na rodziny

				zastępcze
2.	Organizowanie szkoleń dla nowoutworzonych rodzin zastępczych spokrewnionych oraz kandydatów na niezawodowe i zawodowe rodziny zastępcze oraz prowadzących rodzinne domy dziecka	MOPS	2024-2026	Liczba szkoleń
3.	Organizowanie zespołów interdyscyplinarnych dot. funkcjonowania rodzin i wychowanków pieczy	MOPS	2024-2026	Liczba zespołów
4.	Podnoszenie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat pieczy zastępczej poprzez prowadzenia akcji promocyjnych	MOPS	2024-2026	Liczba akcji promocyjnych

5.2.5. Zapewnienie wsparcia rodzinnym formom pieczy zastępczej w ich funkcjonowaniu.

Lp.	Działanie	Realizatorzy	Czas realizacji	Wskaźniki realizacji celu
1.	Zapewnienie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka opieki koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej na zasadach określonych ustawą	MOPS	2024-2026	Liczba rodzin objętych wsparciem koordynatora
2.	Finansowanie pobytu dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej zgodnie z ustawą o wpieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	MOPS	2024-2026	Liczba dzieci pozostających w pieczy zastępczej
3.	Organizowanie rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka wsparcia psychologicznego, poradnictwa rodzinnego, socjalnego oraz prawnego	MOPS	2024-2026	Liczba porad udzielonych rodzinom zastępczym oraz prowadzącym domy dziecka
4.	Organizowanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w ramach rodzin pomocowych	MOPS	2024-2026	Liczba rodzin pomocowych
5.	Organizowanie i prowadzenie grup wsparcia dla rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka	MOPS Partnerzy: · organizacje pozarządowe	2024-2026	Liczba grup wsparcia
6.	Organizowanie pomocy wolontariuszy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka	MOPS	2024-2026	Liczba wolontariuszy pomagających rodzinom zastępczym

		Partnerzy: · organizacje pozarządowe		oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka
7.	Zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających	MOPS	2024-2026	Liczba dzieci z uregulowaną sytuacją prawną zgłoszonych do ośrodków adopcyjnych

5.2.6. Zapewnienie małoletnim ewentualnej opieki w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej.

Lp.	Działanie	Realizatorzy	Czas realizacji	Wskaźniki realizacji celu
1.	Organizowanie zespołów interdyscyplinarnych dot. oceny sytuacji dzieci przebywających w pieczy instytucjonalnej	MOPS	2024-2026	Liczba zorganizowanych zespołów
2.	Finansowanie pobytu dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej	MOPS	2024-2026	Liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej
3.	Zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających	MOPS	2024-2026	Liczba dzieci z uregulowaną sytuacją prawną zgłoszonych do ośrodków adopcyjnych

5.2.7. Zapewnienie wsparcia usamodzielnianym wychowankom opuszczającym pieczę zastępczą.

Lp.	Działanie	Realizatorzy	Wskaźniki realizacji celu	Wskaźniki realizacji celu
1.	Wspieranie procesu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej	MOPS	2024-2026	Liczba usamodzielnionych wychowanków pieczy zastępczej
2.	Wsparcie finansowe usamodzielnianych wychowanków	MOPS	2024-2026	Liczba usamodzielnianych wychowanków, którym udzielono wsparcia finansowego
3.	Pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej	UM	2024-2026	Liczba wychowanków, którzy otrzymali mieszkanie

5.3. Limit rodzin zastępczych zawodowych.

Na podstawie art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej ustala się **coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych** w poszczególnych latach obowiązywania niniejszego Programu:

Rok	Rok 2024	Rok 2025	Rok 2026
Limit rodzin zastępczych zawodowych	5	5	5

5.4. Źródła finansowania realizacji Programu.

Szczegółowe koszty poszczególnych zadań będą określane w toku realizacji niniejszego Programu, a następnie przedstawiane w dokumentacji. Wśród źródeł finansowania zakłada się wykorzystanie środków przeznaczonych na realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej pochodzących :

- z budżetu samorządu,
- z budżetu państwa – w tym z dotacji celowych przeznaczonych na realizację zadań zleconych ze środków planowanych do pozyskania w ramach ogłoszonych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej konkursów dla samorządów terytorialnych oraz środków przewidzianych w programach rządowych,
- z funduszy unijnych pozyskane zarówno przez jednostki organizacyjne Miasta, jak i organizacje pozarządowe i inne podmioty realizujące projekty społeczne,
- z innych źródeł zewnętrznych, w tym ze środków pozyskanych przez organizacje pozarządowe.

Środki z w/w źródeł pozwolą pokryć wydatki związane z realizacją poszczególnych zadań. W przypadku części zadań, zaangażowanie w ich realizację nie będzie stwarzało konieczności ponoszenia żadnych dodatkowych kosztów dla podmiotów biorących w nich udział. Wynika to z faktu, iż będzie to wyłącznie element codziennej działalności, dla której zostały utworzone i funkcjonują.

5.5. Adresaci Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej w Przemysłu na lata 2024-2026.

Adresatami Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej są:

- rodziny bezradne w sprawach opiekuńczo – wychowawczych,
- rodziny, w których występuje problem przemocy,
- rodziny pozostające w trudnej sytuacji materialnej oraz zagrożone ubóstwem,
- dzieci przebywające w pieczy zastępczej.
- rodziny zastępcze i osoby prowadzące rodzinne domy dziecka,
- kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- usamodzielniani wychowankowie rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo - wychowawczych i innych,
- dzieci i młodzież zagrożona demoralizacją.
- pracownicy jednostek organizacyjnych wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

6. Monitoring i ocena efektów.

Działania zaplanowane w Programie Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026 mają na celu realizowanie zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Cele Programu będą realizowane w formie pracy ciągłej przez cały okres jego obowiązywania. Podsumowaniem corocznych efektów będzie sprawozdanie, uwzględniające przyjęte mechanizmy i wskaźniki monitorowania, stanowiące integralną część Programu. Sprawozdanie będzie sporządzane za rok sprawozdawczy do 31 marca następnego roku.

Monitoring będzie prowadzony na bieżąco, równoległe z wykonywaniem konkretnych zadań. Okres realizacji Programu obejmuje kilka lat, w związku z tym informacje odnośnie realizowanych działań oraz ich efektów będą zamieszczane w rocznych sprawozdaniach z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Przemyślu. Można także oczekiwać, że znajdą one odzwierciedlenie w sprawozdawczości innych zaangażowanych podmiotów.

Wskaźniki badane w trakcie oceny realizacji Programu:

- liczba rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej
- liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych
- liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny
- liczba działających rodzin wspierających
- liczba placówek wsparcia dziennego
- liczba dzieci, które powróciły do rodziny naturalnej z pieczy zastępczej
- liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej

7. Podsumowanie

Program wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej w Przemyślu na lata 2024-2026 zawiera najważniejsze cele i kierunki działań, podejmowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Przemyślu. Najważniejszą ideą jest przekonanie, iż to rodzina w pełni gwarantuje właściwy rozwój człowieka. Dlatego też, szczególnie ważne staje się wspieranie, znajdujących się w kryzysie, borykających się z nałogami, niewydolnych rodzin naturalnych.

Jednakże, w szczególnie trudnych sytuacjach, należy zapewnić dziecku jak najlepsze środowisko w pieczy zastępczej. Ważne jest zatem dążenie do jej rozwoju, poprzez pozyskiwanie rodzin zastępczych, szczególnie tych o charakterze zawodowym. Istotne jest również to, aby system instytucjonalny przekształcać stopniowo w rodzinną pieczę zastępczą, gdzie właściwe warunki i rodzinna atmosfera gwarantowałyby przebywającym w niej dzieciom zaspokojenie potrzeb emocjonalnych, społecznych i poznawczych. Dlatego też, tak ważna jest realizacja planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej i ograniczenia liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Niniejszy Program opracowany został w celu realizacji opisanych wyżej zdań.

**Wiceprzewodniczący
Rady Miejskiej**

Dariusz Lasek